

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

จุดมุ่งหมายทั่วไป

เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ

จุดมุ่งหมายเฉพาะ

1. เพื่อศึกษาปัญหาด้านสุขภาพของชุมชนและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม
2. เพื่อสร้างหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ
3. เพื่อทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ
4. เพื่อประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ
5. เพื่อประเมินผลจากการนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.)

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ มีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาด้านสุขภาพของชุมชนและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเพื่อจะได้ข้อมูลที่เป็นสำหรับการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพในขั้นตอนที่ 2 โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วนได้แก่

1.1 การศึกษาข้อมูลจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เรื่องปัญหาในการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการจัดทำกระบวนการฝึกอบรม และข้อมูลความต้องการหลักสูตรการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ประกอบการกำหนดหัวข้อในหลักสูตรฝึกอบรม โดยการสัมภาษณ์จากเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 19 คน

1.2 การศึกษาข้อมูลจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ได้แก่ สภาพปัญหาสุขภาพของชุมชน และความต้องการหลักสูตรฝึกอบรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการประกอบการกำหนดหัวข้อในหลักสูตรฝึกอบรม โดยการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 14 คน

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างหลักสูตรฝึกอบรม

เป็นการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 โดยแบ่งการดำเนินงานออกเป็น 3 ขั้น คือ

2.1 การสร้างหลักสูตร โดยการกำหนดให้หลักสูตรมีองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ส่วน คือ หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล

2.2 การประเมินหลักสูตร เป็นการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องระหว่าง องค์ประกอบภายในหลักสูตรและภายในหน่วยการอบรม ผู้ประเมินหลักสูตรประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญ ด้านการพัฒนาหลักสูตร และด้านการสาธารณสุขมูลฐาน จำนวน 5 คน เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน ความเหมาะสมของหลักสูตร เป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และเครื่องมือ ที่ใช้ในการประเมินความสอดคล้องเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ ไปให้ ผู้เชี่ยวชาญทำการประเมินด้วยตนเองและวิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาจากค่าเฉลี่ยระดับคะแนน ความเหมาะสมและความสอดคล้องจากการตอบของผู้เชี่ยวชาญ เสนอผลการวิเคราะห์ในลักษณะของ การบรรยายค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าดัชนีความสอดคล้อง

2.3 การปรับปรุงหลักสูตรฝึกอบรม นำข้อมูลที่ได้จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุง หลักสูตรเพื่อที่จะนำไปทดลองใช้ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม

เป็นการประเมินหาประสิทธิภาพของหลักสูตรโดยทำการทดลองกับอาสาสมัครสาธารณสุข ประจำหมู่บ้าน เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรนี้ให้ผลสัมฤทธิ์ตรงตามวัตถุประสงค์หรือไม่ ทำการทดลอง ระหว่างวันที่ 17 – 18 มกราคม 2545 โดยใช้รูปแบบการทดลองแบบกลุ่มเดียว วัดก่อนและหลังการ ทดลอง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบทดสอบวัดความรู้และทักษะก่อนและหลัง การอบรมที่มีค่าความเที่ยงเท่ากับ 0.81 จากนั้นนำข้อมูลที่ได้รับมาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดย เปรียบเทียบระหว่างก่อนและหลังการทดลอง

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรม

เป็นการประเมินภายหลังการนำหลักสูตรไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยนำผลที่ได้รับ จากการทดลองใช้หลักสูตรมาพิจารณาวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรทั้งในด้านโครงสร้าง และรายละเอียดขององค์ประกอบต่าง ๆ เพื่อให้มีความถูกต้องเหมาะสมและสามารถนำไปใช้กับ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

ขั้นตอนที่ 5 การประเมินผลจากการนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน(อสม.)

เป็นการประเมินผลจากการนำเอาความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพให้แก่แกนนำสุขภาพประจำครอบครัว (กสค.) โดยการประเมินพฤติกรรมในการถ่ายทอดความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ผ่านการฝึกอบรมแล้ว โดยจะประเมินหลังจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านได้รับการอบรมแล้ว 3 เดือน

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับสร้างหลักสูตร

จากการศึกษาสภาพปัญหาด้านสุขภาพของชุมชนและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากเจ้าหน้าที่สาธารณสุขโดยการสัมภาษณ์ และศึกษาจากอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านโดยการสนทนากลุ่ม เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการสร้างหลักสูตรนั้นสามารถสรุปได้ดังนี้

1.1 สภาพปัญหาด้านสาธารณสุข

ผลจากการศึกษาพบว่า ปัญหาสาธารณสุขที่พบในชุมชน สามารถแบ่งออกได้เป็น 5 เรื่องใหญ่ ๆ ประกอบด้วย โรคติดต่อที่เป็นปัญหาของชุมชน โรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาของชุมชน การใช้ยา การเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหาร และอันตรายจากสารเคมีทางการเกษตร

1.2 ความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม

ผลสรุปจากการศึกษา มีดังนี้

1.2.1 ความต้องการด้านเนื้อหาการฝึกอบรม ได้แก่ ความต้องการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้าน ได้แก่ การถ่ายทอดความรู้แบบรายบุคคลโดยการพูดแบบปากต่อปาก การถ่ายทอดความรู้แบบรายกลุ่มโดยการประชุมกลุ่ม การถ่ายทอดความรู้แบบกลุ่มโดยการพูดในที่ชุมชน การถ่ายทอดความรู้แบบกลุ่มโดยการจัดรายการทางหอกระจายข่าว การถ่ายทอดความรู้แบบกลุ่มโดยการจัดบอร์ดความรู้ ความต้องการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของชุมชน ได้แก่ ความต้องการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพที่เป็นปัญหาของชุมชน โรคหวัด และโรคเกี่ยวเนื่องจาก โรคหวัด โรคอุจจาระร่วงต่าง ๆ โรคไข้เลือดออก โรคที่เกิดจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืช โรคไม่ติดต่ออื่น ๆ เช่น เบาหวาน ความดันโลหิตสูง และโรคหัวใจ โดยมีขอบเขตเนื้อหา คือ สาเหตุ อาการ การป้องกัน และ

การรักษาพยาบาล การใช้ยา โดยมีขอบเขตเนื้อหาคือ อันตรายจากการใช้ยา และข้อ แนะนำในการใช้ยา และการเลือกซื้อผลิตภัณฑ์อาหารต่าง ๆ ซึ่งมีขอบเขตของเนื้อหาคือ ลักษณะของผลิตภัณฑ์อาหาร ภาชนะบรรจุ และฉลาก

1.2.2 ความต้องการด้านการดำเนินการฝึกอบรม ได้แก่ ความต้องการเกี่ยวกับวิธีการฝึกอบรม อสม. ประกอบด้วย เนื้อหาที่เกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดความรู้ใช้วิธีการอบรมโดยการบรรยาย ประกอบการสาธิต หรือจำลองสถานการณ์ และเนื้อหาเกี่ยวกับโรคที่เป็นปัญหาของชุมชนใช้วิธีการบรรยายประกอบการสาธิต หรือจำลองสถานการณ์ ต้องการระยะเวลาในการฝึกอบรม 2 วัน วิทยากรในการอบรมต้องการจากสถานีนอามัย เอกสารประกอบการฝึกอบรมสำหรับ อสม. ต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของชุมชน และวิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้าน และคู่มือวิทยากร ต้องการเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาสุขภาพของชุมชน วิธีการถ่ายทอดความรู้ให้กับชาวบ้าน และหลักสูตรการฝึกอบรม อสม.

2. ผลการพัฒนาหลักสูตร

2.1 ผลการสร้างหลักสูตร

ผู้วิจัยได้นำผลจากการศึกษาสภาพปัญหา และความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม โดยการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่สาธารณสุข และการสนทนากลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างหลักสูตรที่ประกอบด้วย หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อสาระ กิจกรรมการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล

2.2 ผลการประเมินหลักสูตร

หลักสูตรที่สร้างขึ้นได้รับการประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พบว่า จุดมุ่งหมายของหลักสูตรมีความเหมาะสมมาก และมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาและความจำเป็นทุกข้อ จุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด และมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาวิชามีความเหมาะสมมากและมากที่สุด และมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม กิจกรรมและวิธีการอบรม มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด และมีความสอดคล้องกับเนื้อหาวิชา การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด และมีความสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรม ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะให้ปรับปรุงภาษาและสำนวน ที่ใช้ก่อนนำไปใช้ฝึกอบรม

3. ผลการทดลองใช้หลักสูตร

การนำหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านไปทดลองเพื่อตรวจสอบคุณภาพ ปรากฏว่ามีคุณภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ทุกประการดังนี้

3.1 ผลการทดสอบความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการดูแลตนเองทางด้านสุขภาพ ปรากฏว่า หลังการทดลองมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่า การทดลองใช้หลักสูตรมีผลต่อความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

3.2 ผลการทดสอบความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ ปรากฏว่า หลังการทดลองมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่า การทดลองใช้หลักสูตรมีผลต่อความรู้ของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

3.3 ผลการทดสอบทักษะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการดูแลตนเองทางด้านสุขภาพ ปรากฏว่า หลังการทดลองมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่า การทดลองใช้หลักสูตรมีผลต่อทักษะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

3.4 ผลการทดสอบทักษะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ ปรากฏว่า หลังการทดลองมีผลสัมฤทธิ์สูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 แสดงว่า การทดลองใช้หลักสูตรมีผลต่อทักษะของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน

4. ผลการประเมินผลหลักสูตร

ผลการศึกษาความคิดเห็นของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่มีต่อหลักสูตรการฝึกอบรม ปรากฏว่า

4.1 เนื้อหาวิชามีความเหมาะสมมากและมากที่สุด

4.2 กิจกรรมและวิธีการอบรม มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด

4.3 สื่อประกอบการอบรม มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด

4.4 การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด

4.5 ระยะเวลาในการอบรม วิทยากร และสถานที่ มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด

5. ผลการประเมินการนำไปใช้

เป็นการประเมินพฤติกรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการนำเอาความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่แกนนำสุขภาพประจำครอบครัว ซึ่งปรากฏว่า อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่ นำเอาความรู้และทักษะไปใช้ แต่ไม่ครบทุกอย่างวิธีการที่ส่วนใหญ่ นำไปใช้คือ การถ่ายทอดแบบปากต่อปาก และมีบางส่วนนำวิธีการถ่ายทอด

ความรู้โดยการจัดหอบรรจุข่าวไปใช้ ซึ่งสามารถถ่ายทอดความรู้ได้เป็นอย่างดี สามารถทำให้แกนนำสุขภาพประจำครอบครัวเข้าใจได้ แกนนำสุขภาพประจำครอบครัวมีความเชื่อถือและมีความคิดเห็นว่า อสม.มีความรู้เพียงพอในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ

การอภิปรายผล

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่อง การถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การศึกษาปัญหาด้านสุขภาพของชุมชนและความต้องการหลักสูตรฝึกอบรม เป็นขั้นตอนแรกของวิจัยและพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่อง การถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ ซึ่งประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามหลักการของขั้นตอนการฝึกอบรมของอ้อม ประนอม (2540 : 8) ซึ่งกล่าวว่าขั้นตอนในการฝึกอบรม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอนดังนี้

1. การหาความจำเป็นในการฝึกอบรม
2. การกำหนดหลักสูตรฝึกอบรมและโครงการฝึกอบรม
3. การดำเนินการฝึกอบรม
4. การประเมินผลการฝึกอบรม
5. การติดตามผลการฝึกอบรม

โดยในขั้นตอนของการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการหลักสูตรนั้นสอดคล้องกับการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม ที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของ กมล อุดุลพันธุ์ (2536 : 116 - 134) ที่กล่าวว่า การศึกษาหาความจำเป็นในการฝึกอบรม อาจจะได้เป็น 3 ขั้นตอน คือ การหาและรวบรวมข้อเท็จจริง การวิเคราะห์ข้อเท็จจริงที่หาได้ และการพิจารณาคัดเลือกปัญหาที่สามารถแก้ไขได้โดยการฝึกอบรม โดยกลุ่มเป้าหมายของศึกษาคั้งคืออาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ทำให้ได้ผลการศึกษาเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับปัญหาด้านสุขภาพของชุมชน วิธีการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ ระยะเวลาในการฝึกอบรม และวิทยากร ที่นำไปสู่การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมที่ตรงกับบริบทของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะหลักสูตรฝึกอบรมที่ดีของอ้อม ประนอม (2540 : 9) ที่กล่าวไว้ว่า ลักษณะของหลักสูตรฝึกอบรมที่ดีหลักสูตรนั้นเกิดจากการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมว่าตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมเพียงใด

2. การสร้างหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพนั้น ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการพัฒนาหลักสูตรและด้านการสาธารณสุขมูลฐานทั้ง 5 ท่าน ได้ตรวจสอบและให้ความเห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมมีความเหมาะสมในทุก ๆ องค์ประกอบตั้งแต่หลักการ จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล ที่เป็นเช่นนี้เพราะผู้วิจัยได้สร้างหลักสูตรนี้ขึ้นมาโดยผ่านขั้นตอนกระบวนการสร้างอย่างมีระบบและมีวิธีการที่เหมาะสม โดยเริ่มจากการศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการด้านหลักสูตร การศึกษาเอกสารหลักสูตร คู่มือครู เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยดำเนินการสร้างหลักสูตรตามหลักการสร้างหลักสูตรของ วิจิตร อวະกุล (2540 : 141-142) กล่าวว่า การสร้างและพัฒนาหลักสูตร มีสิ่งที่ต้องคิดและยึดถือเป็นหลักไว้ดังนี้

1. การกำหนดความมุ่งหมาย นโยบายของหลักสูตร เป็นการกำหนดพฤติกรรมที่เราต้องการเปลี่ยนแปลงผู้เข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้เป็นเกณฑ์หรือมาตรฐานที่เราต้องการบรรลุถึง

2. การบรรจุวิชาต่าง ๆ ลงในหลักสูตร เลือกวิชา จัดเนื้อหา วิทยาการ กิจกรรม เทคนิควิธีการฝึกอบรมที่จะช่วยให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และเกิดการพัฒนาจนบรรลุวัตถุประสงค์

3. การนำหลักสูตรไปดำเนินการหรือบริหารหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

4. การประเมินหลักสูตร เพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขในทุก ๆ ด้าน เมื่อแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ออกไปแล้วจึงนำกลับมาใช้ใหม่ แล้วทำเป็นเช่นนี้ต่อไปเรื่อย ๆ เป็นวงจรของการพัฒนาหลักสูตร หลักสูตรจะได้รับการพัฒนาขึ้น แข็งแกร่งขึ้น มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

3. เมื่อนำหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพไปทดลองใช้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน จำนวน 30 คน โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยก่อนการฝึกอบรมและหลังการฝึกอบรม พบว่า คะแนนจากการทดสอบวัดความรู้และทักษะหลังการอบรมสูงกว่าคะแนนทดสอบก่อนการอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งหมายความว่า หลักสูตรฝึกอบรมนี้ช่วยให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านมีความรู้และทักษะในการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพสูงขึ้น ทั้งนี้เนื่องมาจากหลักสูตรได้ดำเนินการสร้างขึ้นตามความต้องการและความสนใจของผู้เข้ารับการอบรมและวิทยากร รวมทั้งเป็นหลักสูตรฝึกอบรมที่จัดหลากหลาย มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้หลาย ๆ แบบในเนื้อหาเดียวกันที่ประกอบด้วยการบรรยาย

การสาธิต และการทดลองปฏิบัติ ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมสนใจและกระตือรือร้นที่จะรับการอบรมอย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับลักษณะหลักสูตรฝึกอบรมที่ดีของอ้อม ประนอม (2540 : 9) ที่กล่าวไว้ว่า ลักษณะของหลักสูตรฝึกอบรมที่ดีหลักสูตรนั้นเกิดจากการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมว่าตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมเพียงใด และหลักสูตรฝึกอบรมที่จัดหลากหลาย มีเทคนิคการถ่ายทอดความรู้หลาย ๆ แบบ และผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการฝึกอบรมตามแผนปฏิบัติการและดำเนินการตามแผนทุกขั้นตอน

4. การประเมินหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ จากผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า เนื้อหาวิชามีความเหมาะสมมากและมากที่สุด กิจกรรมและวิธีการอบรม มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด สื่อประกอบการอบรม มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด การวัดและประเมินผล มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด และระยะเวลาในการอบรม วิทยากร และสถานที่มีความเหมาะสมมากและมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างหลักสูตรและดำเนินการฝึกอบรมตามความต้องการของผู้เข้ารับการฝึกอบรม ทำให้ผู้เข้ารับการอบรมเต็มใจและพอใจที่จะเข้ารับการฝึกอบรม สอดคล้องกับลักษณะหลักสูตรฝึกอบรมที่ดีของอ้อม ประนอม (2540 : 9) ที่กล่าวไว้ว่า ลักษณะของหลักสูตรฝึกอบรมที่ดีหลักสูตรนั้นเกิดจากการวิเคราะห์หาความจำเป็นในการฝึกอบรมว่าตรงกับความต้องการของผู้เข้ารับการอบรมเพียงใด

5. พฤติกรรมการถ่ายทอดความรู้สุขภาพของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านที่ผ่านการอบรมตามหลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพ พบว่า พฤติกรรมของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านในการนำเอาความรู้และทักษะที่ได้รับจากการอบรมไปใช้ในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่แกนนำสุขภาพประจำครอบครัว ซึ่งปรากฏว่าอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านส่วนใหญ่ให้นำเอาความรู้และทักษะไปใช้ แต่ไม่ครบทุกอย่างวิธีการที่นำไปใช้ได้แก่ การถ่ายทอดแบบปากต่อปาก และการถ่ายทอดทางหอกระจายข่าว ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากชาวบ้านส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกร เวลาส่วนใหญ่จะใช้เวลาไปในการประกอบอาชีพ จะมีเวลาว่างบ้างจะเป็นหลังเลิกงาน ทำให้วิธีการที่อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านจะถ่ายทอดความรู้ก็มีเพียง 2 วิธี คือวิธีปากต่อปาก และการจัดหอกระจายข่าวซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของดวงพร อิศวรรต์ และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า ช่วงเวลาในการให้ความรู้ควรให้เหมาะสมกับช่วงเวลาว่างจากการทำงานของชาวบ้าน และอรุณญา ศรีโพธิ์ และคณะ (2541 : บทคัดย่อ) ที่กล่าวว่า รูปแบบ

การถ่ายทอดความรู้ของอสม. ต่อแกนนำสุขภาพประจำครอบครัวที่ได้ผลคือการถ่ายทอดความรู้อย่างไม่เป็นทางการ

ข้อเสนอแนะ

หลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพได้พัฒนาขึ้นสำหรับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ซึ่งผู้วิจัยคาดหวังไว้ว่าหลักสูตรนี้จะเป็นประโยชน์ในการนำไปใช้กับอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) แห่งอื่น ๆ โดยมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมเพื่อให้หลักสูตรมีประสิทธิภาพตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำหลักสูตรไปใช้

1.1 หลักสูตรฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านเรื่องการถ่ายทอดความรู้ด้านสุขภาพเป็นหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นมาจากพื้นฐานของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้านและเจ้าหน้าที่สาธารณสุข จึงมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้กับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขเท่านั้น เนื่องจากมีเนื้อหาวิชาและกิจกรรมบางส่วนเป็นเรื่องเฉพาะสำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข หากจำเป็นจะต้องนำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ จำเป็นต้องมีการปรับปรุงให้มีความเหมาะสมก่อนนำไปใช้และควรเตรียมการดำเนินการก่อนการอบรมโดยปฏิบัติตามหลักสูตรอย่างเคร่งครัด จึงจะเกิดผลดีแก่ผู้เข้ารับการอบรม

1.2 ผู้ที่เหมาะสมที่จะนำไปใช้ในการจัดการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ได้แก่ เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานีนอามัย หรือฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ/ฝ่ายสุขภาพโรงพยาบาลชุมชน บุคคลดังกล่าวที่จะนำหลักสูตรไปใช้ควรมีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการฝึกอบรม จิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ และความรู้เกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดความรู้พอสมควร

1.3 วิธีใช้หลักสูตรที่เหมาะสมในการนำหลักสูตรนี้ไปใช้อบรมในพื้นที่ที่มีสภาพแวดล้อมสภาพปัญหา และความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่คล้ายคลึงกัน และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่ปฏิบัติงานในพื้นที่อื่น ๆ ทั้งที่มีความคล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ควรมีการเตรียมการ ในการนำหลักสูตรไปใช้โดย

1.3.1 การจัดเตรียมการในการจัดอบรมแต่ละครั้งต้องคำนึงถึงความพร้อมของผู้เข้ารับการอบรม เช่น ระยะเวลา หรือความสมัครใจของผู้เข้ารับการอบรม ตลอดจนการเตรียมอุปกรณ์ที่ใช้ในการอบรมให้พร้อมก่อนที่จะทำการอบรม

1.3.2 เนื้อหาวิชาของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการดูแลตนเองด้านสุขภาพบางเรื่อง หรืออาจจะทุกเรื่องจะต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาของพื้นที่ และความทันสมัย

1.3.3 กิจกรรมและวิธีการอบรม ผู้ทำการอบรมควรศึกษาวิธีการในเอกสาร คู่มือวิทยากร ก่อน เพื่อเป็นพื้นฐานของความรู้ และควรปรับรายละเอียดของกิจกรรมและวิธีการที่กำหนดให้ ให้มีความสอดคล้องกับพื้นฐานของผู้เข้ารับการอบรม เพราะคู่มือที่จัดทำขึ้นสำหรับผู้เข้ารับการอบรมในครั้งนี้อาจมีข้อบกพร่องที่จะต้องได้รับการพิจารณาแก้ไขในครั้งต่อไป

1.3.4 การวัดและประเมินผลการฝึกอบรมตามหลักสูตรนี้ ควรประเมินให้ครอบคลุมทั้งทางด้านความรู้ และทักษะ ตลอดจนควรมีการติดตามผลกระทบในระยะยาวต่อไป เพื่อพิจารณาว่าหลักสูตรที่ใช้ในครั้งนี้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตามที่คาดหวังไว้ทั้งสองด้านนี้ว่ามีมากน้อยเพียงใด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 หลักสูตรนี้เป็นหลักสูตรระยะสั้นอาจไม่ครอบคลุมทุกด้าน เนื่องจากอาจมีข้อจำกัดในเรื่องของระยะเวลา งบประมาณ และตัวผู้เข้ารับการอบรม ดังนั้น อาจมีการจัดทำหลักสูตรที่ต่อเนื่องจากหลักสูตรนี้ต่อไป

2.2 ควรมีการศึกษาศาภาพการนำความรู้ไปใช้ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องแก่ประชาชนของอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน